

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ВІСНИК
ПРИКАРПАТСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

ВИПУСК 28–29

Ч. 2

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК
2014

ББК 72.4(4 Укр)+85
В-53

*Друкується за ухвалою Вченої ради
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.
Протокол № 11 від 9 грудня 2014 р.*

Рецензенти: доктор мистецтвознавства, професор Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І.Карпенка-Карого **М.Ю. Ржевська**;
кандидат мистецтвознавства, старший науковий співробітник, начальник організаційно-методичного відділу Національної академії мистецтв України **О.І. Ваврик**.

Редакційна рада: д-р філол. наук, проф. В.В.ГРЕЩУК (*голова ради*); д-р юрид. наук, проф. В.А.ВАСИЛЬЄВА; д-р філол. наук, проф. В.І.КОНОНЕНКО; д-р істор. наук, проф. М.В.КУГУТЯК; д-р пед. наук, проф. Н.В.ЛИСЕНКО; д-р фіз.-мат. наук, проф. Б.К.ОСТАФІЙЧУК; д-р фіз.-мат. наук, проф. А.В.ЗАГОРОДНЮК; д-р хім. наук, проф. Д.М.ФРЕЙК; д-р політ. наук, проф. І.Є.ЦЕПЕНДА.

Редакційна колегія: д-р мистецтв., проф. М.Є.СТАНКЕВИЧ (*голова редколегії*); д-р мистецтв., в.о.проф. Г.В.КАРАСЬ; д-р мистецтв., проф. О.В.КОЗАРЕНКО; д-р мистецтв., проф. П.Ф.КРУЛЬ; д-р мистецтв., проф. Д.В.СТЕПОВИК; д-р мистецтв., ст. наук. співроб. Р.В.ЧУГАЙ; д-р мистецтв., проф. М.В.ЧЕРЕПАНИН; д-р мистецтв., проф. Ю.П.ЯСІНОВСЬКИЙ; д-р мистецтв., проф. В.Г.ДУТЧАК (*відповідальний секретар*).

Адреса редакційної колегії:
76000, Івано-Франківськ, вул. Сахарова, 34а,
Інститут мистецтв

Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. 2014. Вип. 28–29. Ч. 2. 228 с.

Автори наукових статей із мистецтвознавства – викладачі й аспіранти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та інших вищих навчальних закладів України – висвітлюють теоретичні й історичні проблеми розвитку українського образотворчого і музичного мистецтв. Розглядаються питання музичної культури Галичини та інших регіонів України, розвитку музичної освіти, теорії і практики виконавства, народної творчості.

Розраховано на виконавців, учителів, студентів, усіх, хто цікавиться питаннями мистецтва України.

Newsletter Precarpathian University. Art studies its № 28-29. 2014. P. 2. 228 p.

The Bulletin issue contains articles on art contributed by the faculty-members and graduate students completing Kandidat-degree of Precarpathian National University named after Vasil Stefanyk and other higher educational institutions of Ukraine. The papers deal with theoretical and historical aspects of the development of music in Ukraine. The issue is designed for scholars, secondary school teachers, undergraduate students and individuals who are interested in Ukrainian art studies. It is also highlighted the questions relative to the musical culture of Halychyna and another Regions of Ukraine, to the development of musical education, to the theory and practice of the performing and to the folk art.

At first time, the unknown pages about the famous artists of our culture are published.

ЗМІСТ

ВИКОНАВСЬКА І МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ

<i>Алла Черноіваненко.</i> Віртуозні засади музичного інструменталізму.....	3
<i>Лідія Шегда.</i> Загальні тенденції стилєвих процесів у хоровому виконавстві (на матеріалі дитячих кантат Л. Дичко).....	8
<i>Тетяна Маскович.</i> Етноархетипні мотиви як носії сакральної символіки в хоровій творчості Ганни Гаврилець.....	13
<i>Тетяна Сухомлінова.</i> Особливості втілення змісту Псалма Давида № 67 у хоровому концерті Г. Гаврилець «Нехай воскресне Бог».....	18
<i>Зоя Лаврова.</i> Роль позамузичної вербальності в оновленні драматургії жанру хорової кантати на прикладі «Невільничих пісень» В. Рунчака.....	22
<i>Марія Бондаренко.</i> Сонатне allegro Четвертого фортепіанного концерту Л. Бетховена як «тема» виконавської каденції.....	29
<i>Лідія Макаренко.</i> Творчість Л. Колодуба в контексті української інструментальної традиції.....	34
<i>Світлана Вишневська.</i> Еволюція духовних жанрів кобзарсько-лірницького репертуару.....	39
<i>Юлія Москвічова.</i> Тенденції розвитку фольклорних фестивалів Вінниччини.....	44
<i>Наталія Савчук.</i> Український фестиваль Монреалю: динаміка форм, жанрів і стилів.....	50
<i>Леся Пронь.</i> Фестиваль Materią Prima для дорослих – культурний феномен Кракова.....	55
<i>Наталія Марусик.</i> Хореографічний компонент в контексті гуцульських фестивалів.....	60
<i>Юрій Гулянич.</i> Особливості стилістики «Domenico- Sonate» Богдана Котюка.....	66
<i>Андрій Душний.</i> Пріоритети творчо-виконавської діяльності Володимира Шлюбика в контексті соціокультури Західної України.....	71
<i>Уляна Молчко.</i> Жанрові особливості фортепіанних творів Богдана Весоловського.....	77
<i>Наталія Юзюк.</i> Творчість та когнітивний досвід – пріоритети педагогічної майстерності.....	83
<i>Оксана Гуса.</i> «Мазурки опус 50» Кароля Шимановського: структурно-стильовий аналіз.....	93
<i>Василь Борецький.</i> Тенденції естетичного трактування кларнета в Камерній симфонії №5 «Потаємні поклики» Є.Станковича.....	96
<i>Андрій Пришляк.</i> Структурні моделі кларнетових тріо в традиції європейської камералістики: тип монодичного ансамблю.....	103
<i>Лариса Опарик.</i> Про зміст поняття «аура музично-виконавського висловлювання».....	107
<i>Ірина Нискогуз.</i> Особливості трактування українського фольклору в ораторії «Барбівська коляда» Ганни Гаврилець.....	114
<i>Анатолій Комар.</i> Партія труби в ансамблевій музиці Ренесансу.....	118
<i>Зоряна Рось.</i> Стан, проблеми та перспективи розвитку естрадно-джазової освіти в Україні.....	124
<i>Ірина Бойко.</i> Аспекти професійної підготовки академічних співаків у вищих навчальних закладах України в умовах євроінтеграції.....	131
<i>Ольга Оганезова-Григоренко.</i> Мовленнєвий аспект як метод вокалізації артиста мюзиклу.....	137
<i>Тетяна Смирнова.</i> Сучасна вокально-хорова та ансамблева практика як вагомий чинник формування високоерудованого фахівця естрадного мистецтва.....	141
<i>Галина Стасько.</i> До питання «універсалізації» вокального навчання в сучасній практиці роботи з голосом.....	146
<i>Дмитро Губ'як.</i> Кобзарство Тернопільщини: соціокультурний аспект.....	151
<i>Мирон Вовк, Володимир Савчук.</i> Музично-педагогічні фактори професійного зростання майбутнього вчителя загальноосвітньої школи.....	156

ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

<i>Олена Доманська.</i> Культура і цінність у контексті аналізу поняття «національний культурний простір».....	162
<i>Валерій Фіалко.</i> Репертуарні пошуки нової генерації режисерів 1980-х років: проблеми й тенденції оновлення жанрово-стильового діапазону українського театру.....	167
<i>Надія Кукуруза.</i> Трансформація жанрової форми літературної композиції в культурно-мистецькому просторі України.....	173
<i>Тетяна Осадчук.</i> «Наталка Полтавка» І. Котляревського у художній рецепції та режисерській реінтерпретації Федора Стригуна.....	178
<i>Оксана Сливка.</i> Фестиваль моновистав «Марія»: специфіка функціонування в мистецькому середовищі України кінця XX – початку XXI ст.	184
<i>Наталія Юсипів (с.Тереза).</i> Аналіз осмогласних піснеспівів «Бог Господь» в контексті греко-візантійських зв'язків.....	189
<i>Тетяна Тесля (с. Соломія).</i> Літургійний та музикологічний зміст 103 псалма в українській бароковій практиці.....	194
<i>Ольга Фабрика-Процька.</i> Рекрутські та вояцькі народні пісні закарпатських лемків.....	199
<i>Ярослава Бардашевська.</i> Поезія Тараса Шевченка в хоровій творчості українських композиторів останньої третини XX – першому десятилітті XXI ст.....	202
<i>Ганна Макогін.</i> Стилiзація як творчий прийом дизайну костюма.....	207

РЕЦЕНЗІЇ

<i>Ганна Карась.</i> Вокальна спадщина Василя Безкоровайного повернулася в Україну.....	215
<i>Віолетта Дутчак.</i> Харківська бандура в об'єктиві наукових досліджень.....	217
Відомості про авторів	225

The problem of values in modern subculture belongs to determinative one in any culture and, furthermore, when it is connected with musical traditions and, in particular, with singing preferences of youth. Individual psychological aspects of musical tastes of younger generation are based on modish tendencies of popularized trend of pop vocal music as one of the most widespread ways of musical culture formation. However, popularity of singing doesn't always match the proper level of performance technique that encourages specialists to the search of wide-profiled training and educational programs of the mentioned direction.

Key words: *younger generation, subculture, tradition, singing.*

УДК 78.03

Дмитро Губ'як

СУЧАСНЕ КОБЗАРСТВО ТЕРНОПІЛЬЩИНИ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

У статті увагу зосереджено на кобзарському мистецтві Тернопільщини в соціокультурному середовищі кінця ХХ – початку ХХІ ст. Розглянуто основні форми побутування, а також новітні тенденції та напрямки розвитку кобзарства Тернопільщини на сучасному етапі. Кобзарські традиції Тернопільщини представлені іменами багатьох видатних митців. Проведено аналіз найбільш важливих конкурсів та фестивалів Тернопільщини, виявлено вплив навчальних та мистецьких закладів, державних установ та Національної спілки кобзарів України на розвиток кобзарського мистецтва. У висновках обґрунтовано твердження, що різнопланове і різножанрове побутування у соціокультурному контексті є питомою ознакою сучасного кобзарства Тернопільщини.

Ключові слова: *бандура, кобзарські традиції, Тернопільщина, конкурси, фестивалі, драматичні постановки театру, мистецькі та навчальні заклади, соціокультурний аспект.*

Сучасне кобзарство Тернопільщини не припиняє свого активного розвитку – воно чутливо реагує на потреби часу та зміни в соціокультурному середовищі. З'являються нові колективи, нові яскраві виконавці, бандурне мистецтво виходить на якісно новий рівень, шукає нові форми втілення – саме тому актуальною сьогодні є проблема дослідження нових тенденцій в кобзарському мистецтві Тернопільщини, як складовій сучасного українського кобзарства загалом.

Кобзарство Тернопільщини досліджували Смоляк О.[6], Дубас О.[4], Губ'як Д.[3], Євгенська М. та ін., але ґрунтовного та узагальнюючого дослідження соціокультурного аспекту сучасного кобзарського мистецтва на Тернопільщині все ж проведено не було.

Метою статті є розгляд основних форм побутування, а також новітніх тенденцій та напрямків розвитку кобзарства Тернопільщини в соціокультурному середовищі кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Тернопільщина має глибокі кобзарські традиції, що сягають тих далеких і майже забутих часів, коли на кобзі-бандурі грали не сліпці, як сталося пізніше, а зрячі козаки. Свідченням цьому є козацькі могили у Кременці, кам'яні хрести на яких витесані у формі кобзи-бандури. Неможна не згадати і постать великого Кобзаря, Т.Г. Шевченка, який творив тут свої художні та поетичні шедеври.

Щедра Тернопільська земля подарувала українській культурі багатьох митців, пов'язаних із бандурним мистецтвом, серед яких Ярослав Бабуняк, брати Степан та Антон Малюци, Михайло Баран, Андрій Горняткевич, Юрій Олійник, Мирослава Попілевич та багато інших.

Яскравим представником кобзарства Тернопільського краю став Кость Місевич, який довгий час жив і творив на Кременецькій землі та похований на кладовищі неподалік Свято-Миколаївської церкви в с. Попівці (тепер Кременецький район) [2, с. 7]. Виступи К. Місевича (сольні та ансамблеві) користувалися великою популярністю серед населення Тернопільщини, а з хором Д. Котка він гастролював у Варшаві, Вільно та Берліні [5, с. 4].

© Губ'як Д., 2014.

Сьогодні немає, мабуть, жодного бандуриста, який би не захоплювався ім'ям Зіновія Штокалка. уродження с. Кальне Козівського району на Тернопільщині. Попри те, що його фахом була медицина (у 1951 році захистив докторську дисертацію), він залишив нам у спадок свою титанічну працю у вигляді більш ніж 20 годин аудіо записів пісень, дум, билін та інструментальних творів, а також рукопис «Кобзарського підручника», що був виданий вже після смерті автора у 1992 році доктором філософії п. А. Горняткевичем під егідою Канадського інституту українських студій при Альбертському університеті [7].

Гордістю сучасного кобзарства Тернопільщини став самобутній колектив, який вже більш ніж пів століття тішить своєю творчістю шанувальників мистецтва всієї України, відомий також і закордоном, - заслужена самодіяльна капела бандуристів України «Кобзар» Струсівського сільського будинку культури Тербовлянського району. Колектив став лауреатом премії ім. С. Будного (1986), премії ім. Братів Лепких (1987), премії ім. С. Крушельницької (2002). В 1962 році капелі присвоєно звання народної, а в 1967 – заслуженої [1, с. 102].

З 90-х років ХХ століття в Україні почав активно розвиватися конкурсний та фестивальний рух, зокрема і в галузі бандурного мистецтва. Започатковано безліч конкурсів та фестивалів різного рівня – шкільні, обласні, регіональні, всеукраїнські («Провесінь» м. Кіровоград, «Волинський кобзарик» м. Луцьк, «Кобзарська юнь» м. Чернігів та ін.) національні (конкурс ім. Г. Китастого, м. Київ), міжнародні (Міжнародний конкурс виконавців на народних інструментах ім. Г. Хоткевича, м. Харків).

Не залишається осторонь цього процесу і Тернопільщина – у стінах Тернопільського державного музичного училища ім. С. Крушельницької вже десятиліттями щорічно відбувається обласний конкурс учнів музичних шкіл «Творчість юних». У 2000 році, тоді ще у Тернопільському державному педагогічному університеті ім. В. Гнатюка, відбувся I всеукраїнський фестиваль-конкурс «Срібні струни», який з часом отримав ім'я Зіновія Штокалка. В березні 2005 року в м. Тернополі спільною співпрацею Тернопільського обласного осередку Національної спілки кобзарів України, управління культури облдержадміністрації, кафедри інструментального виконавства Тернопільського Національного педагогічного університету імені В. Гнатюка підготували та провели обласний фестиваль-конкурс кобзарського мистецтва «Кобза», присвячений 191-ій річниці від Дня народження Т.Г.Шевченка, цього ж року в м. Кременці відбувся регіональний фестиваль кобзарського мистецтва «Кобзарські сезони Волині».

Розглянемо детальніше деякі з цих мистецьких подій. В 2009 році у Кременці було започатковано I регіональний фестиваль-конкурс кобзарського мистецтва ім. Костя Місевича «Кобзарська ватра». Ідея проведення у стінах Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка Першого регіонального фестивалю-конкурсу кобзарського мистецтва ім. Костя Місевича «Кобзарська ватра» належить ректору інституту, професору Ломаковичу Афанасію Миколайовичу, ідея присвоєння фестивалю ім'я Костя Місевича та вшанування його пам'яті належить Василю Володимировичу Скороплясу, який став незмінним режисером цього дійства. Автором проекту став автор статті.

Значну підтримку у організації та проведенні фестивалю-конкурсу «Кобзарська ватра» ім. Костя Місевича надали Управління культури Тернопільської обласної державної адміністрації, Кременецька районна державна адміністрація, Кременецька районна рада, Тернопільський обласний навчально-методичний центр, відділ культури і туризму Кременецької районної державної адміністрації.

До складу журі конкурсу увійшли знані та шановані в середовищі бандуристів, в науковому та музичному світі особистості, а саме: Смоляк Олег Степанович – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри музикознавства, методики музичного виховання та акторської майстерності інституту мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка; Сточанська Мирослава Петрівна – професор кафедри музичних інструментів Інституту мистецтв Волинського національного університету ім. Л. Українки, керівник лауреата міжнародних та всеукраїнських конкурсів та музичних фестивалів тріо бандуристок «Дивоструни»; Турко Наталія Євгенівна – доцент кафедри гри на музичних інструментах Рівненського державного гуманітарного університету; Дутчак Віолетта Григорівна – кандидат мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри народних інструментів і музичного фольклору Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаніка; Губ'як Дмитро Васильович – на той час старший викладач Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка.

Очолила журі видатна виконавиця та педагог, лауреат міжнародних конкурсів, народна артистка України, професор, завідувач кафедри народних інструментів Львівської національної музичної академії ім. М.В. Лисенка Посікіра Людмила Кузьмівна.

У перший день фестивальної програми учасникам та гостям фестивалю була запропонована концертна програма, присвячена урочистому відкриттю фестивалю-конкурсу. У 2009 році у концерті брав участь гурт «Епос» зі Львова у складі: Ян Камінський – клавіші, Владислав Сукоркін – електрогітара, альт, Макс Кернер – саунд менеджер та Дмитро Губ'як – бандура, вокал. У виконанні гурту прозвучали українські народні пісні у естрадних аранжуваннях автора статті. Прибула зі Львова спеціально для концерту і концертмейстер Віталія Парова. У 2010 році до участі у концерті на відкритті фестивалю був запрошений представник кобзарства української діаспори в Англії, учень Ярослава Бабуняка, засновник товариства «Бандура» у Великій Британії Мирон Постолян та жіноче тріо «Мрія» Гиновичького народного дому у складі Оксани Постолян, Ориси Москалик та Лесі Крамар.

Конкурсні прослуховування проходили в номінаціях «Соліст-бандурист» та «ансамбль», охопивши вікові категорії учнів дитячих музичних шкіл, студентів музичних училищ та студентів мистецьких кафедр інститутів педагогічного спрямування. На жаль фестиваль-конкурс ім. Костя Місевича «Кобзарська ватра» було проведено лише двічі, після чого така традиція припинилася і залишається лише сподіватися, що з часом вона знайде своє продовження.

Фестивалем, що виявився більш стійким та життєздатним в умовах соціокультурного середовища сьогодні став фестиваль-конкурс «Срібні струни» ім. З. Штокалка. Започаткована ця мистецька подія була у 2000 році в Тернопільському державному педагогічному університеті ім. В.Гнатюка, де з 16 по 18 травня і відбувся I міжнародний музичний фестиваль «Срібні струни» серед студентів вищих закладів музично-педагогічного профілю III-IV рівня акредитації.

Організаторами фестивалю стали Міністерство освіти України, Міністерство культури і мистецтва України, Управління культури Тернопільської облдержадміністрації, Обласна рада профспілки працівників освіти і науки та Тернопільський державний педагогічний університет ім. В. Гнатюка. Це мистецьке дійство відбулося завдяки напруженій та злагоженій роботі дружнього колективу кафедри інструментальної музики музично-педагогічного факультету під керівництвом Ольги Миколаївни Лазаревської – кандидата наук у галузі музичної психології, доцента, сьогодні завідувача кафедри інструментального виконавства Інституту мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка.

Фестиваль був організований з метою підвищення виконавської майстерності майбутнього вчителя музики, пропаганди виконавства на народних інструментах, ознайомлення з національними виконавськими традиціями. В рамках фестивалю відбулося конкурсне змагання виконавців-солістів на народних інструментах (струнно-смичкових, струнно-шипкових, струнно-ударних) та інструментальних ансамблів (малі форми), а також проведено науково-методичний семінар: «Психолого-педагогічні аспекти вдосконалення інструментально-виконавської підготовки вчителя музики: міжнародний досвід». Головою журі став Народний артист України, ректор Вишого державного музичного інституту ім. М.В.Лисенка, І. Пилатюк.

З часом фестиваль трансформувався, змінивши свою профільну спрямованість з метою пропаганди кобзарського мистецтва Тернопільщини і вшанування пам'яті його славного представника Зіновія Штокалка, та став справжнім святом кобзарського мистецтва всеукраїнського масштабу. Отже, 26-28 квітня 2006 року пройшов вже II, тепер Всеукраїнський, фестиваль-конкурс «Срібні струни», який отримав ім'я Зіновія Штокалка. Фестиваль було проведено під егідою Міністерства культури і туризму України, управління культури Тернопільської облдержадміністрації спільно з Національною спілкою кобзарів України та Тернопільським обласним осередком НСКУ, кафедрою інструментального виконавства інституту мистецтв Тернопільського Національного педагогічного університету імені В. Гнатюка.

Зазнали змін і завдання, які поставили перед собою організатори цієї мистецької події. Метою фестивалю-конкурсу стало відродження кобзарського руху, як складової частини національно-патріотичного виховання молоді та підростаючого покоління, пропаганда кобзарського мистецтва та гри на українських музичних інструментах кобзи, бандурі, лірі.

В рамках фестивалю відбулась також науково-практична конференція на тему «Українське бандурне мистецтво: минуле і сучасність», круглий стіл, конкурсна програма, обмін досвідом, творча зустріч з відомими бандуристами України і створення відеофільму «Срібні струни».

У 2011 році відбувся вже III, а 24-26 квітня 2013 року IV Всеукраїнський фестиваль-конкурс кобзарського мистецтва «Срібні струни» імені З. Штокалка. Журі конкурсу вже традиційно очолив В. Єсіпок – Голова Національної спілки кобзарів України, народний артист України, професор Київського національного університету культури та мистецтв. До складу комісії суддів увійшли знані в Україні та за її межами бандуристи.

Вельми показовим фактом, щодо перспективи розвитку фестивалю, є те, що до складу журі увійшли також знані представники сучасного кобзарства діаспори, а саме Лариса Володимирівна Ковальчук-Буряк – концертуюча бандуристка-солістка, Лауреат міжнародних фольклорних фестивалів, викладач Сіднейського інституту музики (Австралія), та Мирослав Данилович Постолян – бандурист, педагог, громадський та культурний діяч української діаспори (Англія).

З огляду на вищезгадане можемо зробити висновок, що фестиваль-конкурс «Срібні струни» ім. З Штокалка на сьогодні є таким, що вже витримав своєрідну перевірку часом, найповніше та на високому професійному рівні представляє сучасне кобзарство Тернопільщини, та виявляє яскравий потенціал до подальшого розвитку.

В останні роки все вагомішим стає вплив Тернопільського національного педагогічного університету на кобзарське мистецтво Тернопільщини, а саме кафедри інструментального виконавства Інституту мистецтв. Завдяки наполегливій праці всієї кафедри та зокрема викладачів по класу бандури (М. Євгенєва та Д. Губ'як) інститут готує не лише фахових бандуристів-педагогів для шкіл міста та області, але й яскравих концертних виконавців. Підтвердженням цього є участь студентів-бандуристів кафедри у мистецькому та концертному житті міста, а також призові місця, які вони виборюють на всеукраїнських та міжнародних фестивалях, та конкурсах. Зокрема, 22 – 25 березня 2012 року магістрантка Перхалюк Уляна (клас Губ'яка Д.В.) стала лауреатом III всеукраїнського конкурсу виконавців на народних, струнних, духових та ударних інструментах ім. А.Онуфрієнка, м. Дрогобич. 9 – 13 травня 2013 року ансамбль бандуристок під керівництвом автора статті виборов звання лауреата II ступеня VI міжнародного конкурсу «Perpetuum mobile», м. Дрогобич. На початку червня 2013 року ансамбль бандуристок став лауреатом III ступеня I міжнародного фестивалю-конкурсу «Таврійські зустрічі», м. Сімферополь.

Цікавим і, мабуть, символічним явищем у мистецькому житті Тернополя останніх років стало особливе зацікавлення Тернопільського обласного українського академічного драматичного театру ім. Т.Г.Шевченка бандурою та кобзарством. Підтвердженням цього є той факт, що у листопаді 2009 року на посаду актора драми за сумісництвом був прийнятий автор статті (бандурист та співак, лауреат міжнародних та всеукраїнських конкурсів та фестивалів, випускник Львівської Національної музичної академії ім. М.Лисенка Дмитро Губ'як).

8–9 та 12 травня 2010 р. у Тернопільському драмтеатрі відбулася прем'єра комічної опери М. Лисенка за лібрето І. Котляревського «Наталка Полтавка» у постановці відомого українського режисера, народного артиста України, лауреата Шевченківської премії Федора Миколайовича Стригуна.[8]

У виставі було задіяно три склади акторів. Роль Миколи зіграв автор статті, а також актори Андрій Малінович та Олександр Папуша [9]. Для цієї ролі режисер вистави знайшов неординарне вирішення – у виконанні автора статті Микола з'являється на сцені з бандурою і його пісня «Гомін, гомін по діброві» звучить спочатку акапельно, а потім з бандурою у супроводі оркестру. За задумом Ф. Стригуна Микола, який гарно співав, цілком міг володіти й грою на бандурі. Таким чином, бандура в дуже оригінальний спосіб виходить на драматичну сцену і починає діяти разом із героєм, допомагаючи краще розкрити характер персонажа.

12 та 19 грудня 2011 року у Тернопільському академічному драматичному театрі ім. Т.Г.Шевченка відбулася прем'єра вистави «Мазепа», драматичний варіант якої написали тернопільські митці Богдан Мельничук та Олег Мосійчук за творами Богдана Лепкого. У виставі задіяний практично увесь творчий склад театру, а також студенти четвертого курсу акторського відділення Інституту мистецтв Тернопільського національного педуніверситету. Головного героя вистави Івана Мазепу зіграв народний артист України В'ячеслав Хім'як.[10]

І знову на драматичну сцену виходить бандура – тепер в руках Старого козака-бандуриста, роль якого зіграв автор статті. Спеціально для прем'єри вистави була використана автентична бандура початку ХХ ст. із колекції відомого бандуриста, заслуженого діяча мистецтв України Володимира Горбатюка. Використовуючи цей інструмент, було записано два оригінальні музичні фрагменти, які звучать у сцені битви за Батурина та битви під Полтавою.

Персонаж Старого козака з бандурою у цій виставі – це образ-символ, це душа українського народу, його совість, його пісня, яку неможливо вбити, бо вона завжди воскресає і піднімає нас із колін. У сцені, що описує битву за Батурин, режисер вистави показує, як царські солдати «вішають за ребро гаком» Старого козака з бандурою і своїми списками неначе розпинають Україну. Отже, у виставі «Мазепа» режисер використовує глибокий символізм бандури, її нерозривний зв'язок з історією та культурою українського народу.

Та все ж на театральній сцені Тернополя бандура стала не лише частиною музично-драматичних постановок, але й повноцінною володаркою концертної естради. Так, 10 березня 2012 року на сцені Тернопільського обласного українського академічного драматичного театру ім. Т.Г.Шевченка відбулося літературно-музичне дійство «Думи мої...» з нагоди 198-их роковин Т.Г.Шевченка. Режисером-постановником свята став головний режисер театру, народний артист України Олег Мосійчук. Читанням поезії Т. Шевченка переплітав святковий концерт народний артист України В. Хім'як.

У концерті взяли участь ряд солістів – заслужені артисти України Б. Репка, Д. Губ'як, лауреати Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів Ірина Губ'як, Мар'яна Божок, Надія Кулик, Марія Євгенєва, Тетяна Джерж.

Концертну програму прикрасили виступи колективів, серед яких Струсівська заслужена самодіяльна капела бандуристів «Кобзар», капела бандуристів ТНПУ ім. В. Гнатюка під керівництвом автора статті, капела бандуристів «Веснянка» Тернопільського державного музичного училища ім. С. Крушельницької (мистецький керівник І. Турко), тріо бандуристок «Оріана» у складі Наталі Гоцик, Неоніли Іваноньків, Юлії Рудницької, тріо бандуристок «Три долі» у складі Валентини Добротин, Марії Боднар, Ірини Даньків, тріо «Лілея» з м. Скалат, дует бандуристок «Елегія струн» у складі Ірини Кріль та Юлії Хаварівської.

Окремим блоком концерту стали виступи дитячих колективів – це зразковий ансамбль бандуристів «Вишиванка» музичної школи №1 (художній керівник заслужений працівник культури України Надія Кулик), зразковий ансамбль бандуристів «Дивоструни» Острівської музичної школи (керівник Людмила Атаманчук), ансамбль бандуристів Тернопільської школи мистецтв (керівники Людмила Грам'як та Олеся Палига).

Висновки. Проведений огляд соціокультурного аспекту розвитку сучасного кобзарства Тернопільщини дозволяє дійти наступних висновків. Сучасне кобзарське мистецтво Тернопільщини, сконцентроване навколо культурно-мистецьких та вищих навчальних закладів області, розвивається в руслі мистецьких та культурно-освітніх процесів, фестивального руху, використання бандури та бандуристів не лише у тематичних філармонійних концертних програмах, але й як повноцінного персонажа у драматичних постановках театру.

Особливістю проведення фестивалів кобзарського мистецтва сьогодні є тенденція до розширення фестивальної програми за рахунок проведення конкурсного змагання, гала-концерту з його переможців, проведення науково-практичних конференцій, майстеркласів за участю провідних фахівців у галузі бандурного мистецтва. У конкурсних прослуховуваннях все частіше з'являються такі номінації, як «бандуристи-аматори» та «виконавці на традиційних кобзарських інструментах» (кобза, торбан, старосвітська бандура, ліра). До складу журі конкурсів запрошують видатних представників бандурного мистецтва української діаспори. Характерною рисою кобзарського мистецтва сучасності є поєднання, з одного боку, зацікавленості до відродження давніх кобзарських традицій, а з іншого – прагнення до новаторства.

Важливу роль у плеканні та розвитку сучасних кобзарських традицій в останні десятиліття відіграє Національна спілка кобзарів України під головуванням народного артиста України Володимира Єсіпка та її структурний підрозділ, а саме Тернопільський обласний осередок Національної спілки кобзарів України, засновниками якого стали Марія Євгенєва, Іван Виспінський та Юрій Баришовець.

Отже, питома ознакою кобзарського мистецтва Тернопільщини на сучасному етапі є різнопланове і різножанрове побутування сучасного кобзарсько-бандурного виконавства у соціокультурному контексті.

Проблематика статті потребує подальшого моніторингу та глибокого дослідження, адже на сучасному етапі формуються ті тенденції, які в перспективі стануть основою новітніх кобзарських традицій та фундаментом для розвитку кобзарського мистецтва у XXI столітті.

1. Бойко Р. «Кобзар» / Р. Бойко, М. Франків // Тернопільський енциклопедичний словник. Тернопіль : Збруч, 2005. – Т. 2. К. – О. – С. 102.

2. Волошук Н. Слово про Костя Місевича / Н. В. Волошук // Волинь. – 2003. – С. 7.
3. Губ'як Д. Козацька пісенна традиція Теребовлянщини / Д. В. Губ'як // Українська культура в контексті сучасних наукових досліджень та практичних реалій : Зб. мат. Міжнародної науково-практичної конференції. (К., 21–22 грудня 2006 р.). – К. : ДАКККІМ, 2007. – Ч. 2. – С. 262–266.
4. Дубас О. Бандурне мистецтво Галичини як складова музичної культури України. / О. І. Дубас // Зб. наук. праць обласного методичного кабінету навчальних закладів мистецтва та культури : «Проблеми сучасного мистецтва та культури». – Харків, 2001. – С. 192–200.
5. Жеплинський Б. Бандурист, патріот, борець / Б. Жеплинський // Кременець : Діалог, 1995. – С. 4–6.
6. Смоляк О. Богдан Іваноньків: творчий портрет / О. С. Смоляк // Тернопіль : ТОВ «Гал. Друк», 2005. – 19 с.
7. Штокалко З. Кобзарський підручник. / З. Штокалко // Едмонтон – Київ, Видавництво Канадського інституту українських студій, 1992. – 345с.
8. Novyynu-Ternopolya [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://20minut.ua/Novyynu-Ternopolya/Kult-rodi/174410> У Тернопільському драмтеатрі – прем'єра комічної опери «Наталка Полтавка».
9. Novyynu-Ternopolya [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://20minut.ua/Novyynu-Ternopolya/Kult-rodi/174944> У Тернопільському драмтеатрі – прем'єра «Наталки Полтавки».
10. Novyynu-Ternopolya [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://20minut.ua/Novyynu-Ternopolya/print/10188123> Тернопільські театральні вечори відкриють прем'єрою.

В статті увага зосереджена на кобзарському мистецтві Тернопільщини в соціокультурній середі кінця ХХ - початку ХХІ століття. Розглянуті основні форми буття, а також новітні тенденції та напрями розвитку кобзарства Тернопільщини на сучасному етапі. Кобзарські традиції Тернопільщини представлені багатьма видатними іменами. Проведено аналіз найбільш важливих конкурсів та фестивалів Тернопільщини, виявлено вплив навчальних закладів та закладів мистецтва, державних установ та Національного союзу кобзарів України на розвиток кобзарського мистецтва. В висновках обґрунтовано твердження, що характерним ознакою сучасного кобзарства Тернопільщини є різноманітне та різножанрове буття в соціокультурному контексті.

Ключові слова: бандура, кобзарські традиції, Тернопільський край, конкурси, фестивали, драматическі постановки театру, навчальні заклади та заклади мистецтва, соціокультурний аспект.

The article focuses on the Kobzar art in the socio-cultural environment of Ternopil late XX - early XXI century. Considered the basic forms of existence, as well as the latest trends and directions of development of Ternopil kobzar art at the present stage. Ternopil kobzars traditions represented many prominent names. Performed the analysis of the most important festivals and competitions of Ternopil region, revealed the effect of education and arts institutions, government agencies and the National Kobzar Union of Ukraine for the development of kobzar art. The conclusions substantiated the claim, that the characteristic feature of modern kobzar art of Ternopil region is varied and different genres of existence in the socio-cultural context.

Key words: bandura, kobzar traditions, Ternopil region, music competitions, music festivals, drama theater productions, educational and arts institutions, social and cultural aspect.

УДК 371.13: 81'243: 378

Мирон Вовк, Володимир Савчук

МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНІ ФАКТОРИ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Стаття присвячена проблемі підготовки майбутніх учителів іноземних мов до організації навчальної діяльності у початковій школі. Проаналізовано особливості організації навчальної діяльності та дидактичних ігор під час вивчення іноземної мови, простежено їхній вплив на особистісний розвиток молодших школярів.

Ключові слова: учитель іноземної мови, професійна підготовка вчителів, організація навчальної діяльності учнів початкової школи, дидактична гра, готовність майбутнього вчителя до організації навчальної діяльності.

© Вовк М., Савчук В., 2014.